

آشنایی با ظرفیت‌های بالقوه در بازار بیمه‌های مسئولیت در ایران

- (۱) مهدی ریاحی فر
(۲) دردی محمد مخمی

چکیده

بیمه‌های مسئولیت یکی از سه رشته اصلی بیمه در کشورهای توسعه یافته و حتی در حال توسعه است و مهم‌ترین نقش را در انضباط اجتماعی جوامع و به کارگرفتن سازوکار بیمه در حل و فصل دعاوی مطروحه بین اشخاص ایفا می‌کند. در این نوع بیمه‌نامه زیان وارد به اشخاص ثالث که از فعل یا ترک فعل غیر عمد بیمه‌گذاران ناشی می‌شود در هر دو بخش خسارت‌های مالی و بدنی جبران می‌شود و به نوعی سیستم مدیریت ریسک را در بخش خسارت‌هایی که از ناحیه مسئولیت‌های مدنی بر سازمان‌ها، موسسات و حتی اشخاص حقیقی وارد می‌شود جاری می‌کند.

روند توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع استفاده از انواع بیمه‌های مسئولیت و همراهی این رشته بیمه‌ای را بر فرایند توسعه لازم و ضروری ساخته است. در این رشته بیمه‌ای فراهم شدن بسترهای قانونی، تعیین حدود و ثغور مسئولیت‌های مدنی اشخاص و تهیه و تدوین انواع بیمه‌نامه‌های مسئولیت مطابق روش‌های فنی و کاربردی ارزیابی ریسک، اولویت ویژه‌ای دارد.

---

۱. کارشناس ارشد مدیریت، رئیس اداره آمار و مطالعات امور شعب بیمه ایران.

۲. کارشناس مدیریت بیمه، معاون اداره کل بیمه‌های مسئولیت و طرح‌های مخصوص بیمه ایران.

واژگان کلیدی

بیمه مسئولیت حرفه‌ای، بیمه مسئولیت کارفرما در برابر کارکنان، بیمه مسئولیت ناشی از محصول، بیمه مسئولیت قراردادی، بیمه مسئولیت عمومی.

مقدمه

بشر در طول تاریخ سعی کرده است که با هدف نیل به عدالت اجتماعی، فراهم کردن زندگی مسالمت‌آمیز و تنظیم روابط و حقوق اجتماعی افراد جامعه، قوانین و مقررات مدنی و کیفری را در جامعه وضع کند. همواره شاهد آن هستیم که در جریان کار و فعالیت افراد، بنگاه‌ها و سازمان‌ها، خسارت‌های متعددی به اشخاص ثالث اعم از خسارت‌های بدنی و مالی وارد می‌شود، جبران این زیان‌های ناشی از خطا و اشتباه، ولو آنکه به صورت غیر عمد ایجاد شده باشد، مطابق قانون بر عهد عامل به وجود آورنده زیان است. اصولاً انجام گرفتن امور بر طبق وظایف و تعهدات تعریف شده و تقویت فرهنگ مسئولیت‌پذیری سبب رشد و ارتقای فرهنگی جوامع می‌شود. در این خصوص، صنعت بیمه کشور می‌تواند با طراحی و ارائه انواع بیمه‌نامه‌های متنوع مسئولیت در ایجاد نظم اجتماعی، تأمین حرفه‌ای مشاغل و فعالیت‌ها، جبران زیان‌های مالی و جانی وارده به اشخاص ثالث و از همه مهم‌تر در حل مسالمت‌آمیز اختلافات افراد بدون طرح و مراجعه به محاکم قضایی نقش اساسی را ایفا کند.

بیمه‌های مسئولیت، یکی از سه رشته اصلی بیمه است و در کنار بیمه‌های اموال و اشخاص قرار دارد. براساس موضوع این نوع بیمه «زیان وارده به اشخاص ثالث که ناشی از فعل یا ترک فعل غیرعمد بیمه‌گذاران به وجود آمده باشد در هر دو بخش زیان‌های مالی و غرامت‌های بدنی جبران می‌شود». ارزیابی ریسک در بیمه‌های مسئولیت گاهی به دلیل مسائل حقوقی، اجتماعی و فنی، حساس‌تر و پیچیده‌تر از محاسبات ریسک در بیمه‌های اموال و اشخاص است و در قوانین مترقی و جوامع توسعه یافته، بیمه‌گران این نوع رشته بیمه‌ای با مزایای ضریب خسارت مواجه‌اند. سیر توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع، استفاده از بیمه‌های مسئولیت و همراهی و همگامی این رشته بیمه‌ای را با فرایند توسعه لازم و ضروری می‌نمایاند و در این رابطه فراهم شدن بسترهای قانونی، تعیین حدود و ثغور مسئولیت‌های مدنی اشخاص و تهیه و تدوین انواع بیمه‌های مسئولیت با استفاده از روش‌های فنی و کاربردی ارزیابی خطر، اولویت ویژه‌ای

دارد. در این مقاله به طور مختصر ظرفیت‌های خالی بازار بیمه‌های مسئولیت در ایران را بررسی و تجزیه و تحلیل می‌کنیم.

بررسی ظرفیت‌های بالقوه بازار بیمه‌های مسئولیت در ایران

قرن فعلی را می‌توان قرن توسعه بیمه‌های مسئولیت در صنعت بیمه کشور نامید. به نظر می‌رسد پیشرفت‌های بشر در حقوق مدنی و آگاهی و رشد فرهنگ و مدنیت افراد، این نظریه را تأیید می‌کند. این در حالی است که در برخی از جوامع توسعه یافته پورتفوی و سرانه بیمه‌های مسئولیت به عنوان یکی از فاکتورهای مهم در محاسبات تعیین ضریب رعایت دموکراسی و حقوق بشر در آن جوامع مورد استفاده قرار می‌گیرد. در واقع موضوع یاد شده این واقعیت را به ما نشان می‌دهد که چگونه افراد جامعه می‌توانند زندگی مسالمت‌آمیزی در کنار هم و در یک جامعه مدنی با ساز و کار «قانون» داشته باشند. با وجود خالی بودن ظرفیت بازار بیمه در کشور، رشد شاخص بیمه‌های مسئولیت به دلیل تحولات و رشد اجتماعی و مدنی در کشور چشمگیر نیست و رشد کمتر از اعداد سه رقمی نیز ناکارآمدی فعالیت‌ها را بیان می‌کند.

با توجه به مطالب بالا و وجود تنوع و گستردگی در بیمه‌های مسئولیت، به معرفی بازار بالقوه بیمه‌های مسئولیت و ظرفیت‌های خالی آن در کشور می‌پردازیم.

۱. بیمه‌های مسئولیت حرفه‌ای

بیمه‌های مسئولیت حرفه‌ای به آن بخش از بیمه‌نامه‌های مسئولیت مرتبط می‌شود که «تخصص» افراد، آنها را از دیگران متمایز می‌کند. در بیمه‌های مسئولیت حرفه‌ای علاوه بر تخصص، وجود شرح وظایف قانونی و سازمان ناظر با مرجع رسیدگی به حل اختلافات و دعاوی ضرورت دارد. در کشور ما در سال ۱۳۷۷ تعداد ۹۰۱۹۵ پزشک در رشته‌های عمومی و تخصصی وجود داشته است که براساس تحقیق به عمل آمده در بیمه مرکزی ایران، ۱۲/۲ درصد آنها تحت پوشش بیمه‌ای قرار گرفته‌اند و بقیه آنها یعنی ۸۷/۸ درصد پوشش بیمه‌ای ندارند. این بیمه‌نامه دارای شرایط عمومی و خصوصی و تعرفه مصوب شورای عالی بیمه است.

از مجموع تعداد پرستاران و پیراپزشکان فعال و غیرفعال کشور آمار دقیق و ثبت شده‌ای در دست نیست ولی سازمان نظام پرستاری در حال ساماندهی این حرفه است. در سال ۱۳۸۰ بیش از ۶۰۰۰ مورد بیمه‌نامه مسئولیت حرفه‌ای برای این طبقه صادر

شده است و تخمین زده می‌شود که کمتر از ۱۰ درصد بازار بالقوه این رشته تحت پوشش بیمه‌ای قرار گرفته و بیش از ۹۰ درصد ظرفیت این رشته خالی است. کارشناسان بیمه ضمن تأکید بر اهمیت بیمه نامه مسئولیت حرفه‌ای پرستاران، تشکیل سازمان نظام پرستاری را بسیار مهم می‌دانند و آن را برای مسئولیت تصمیم‌گیران امر لازم و ضروری دانسته‌اند.

در سال ۱۳۷۹، ۷۰۵ مؤسسه درمانی با ظرفیت ۱۰۳۳۹۴ تخت، ۶۹۸۱ مرکز بهداشت و ۱۵۹۱۹ خانه بهداشت وجود داشته است که یکی از انواع بیمه نامه‌هایی که به این مراکز می‌توان عرضه کرد تحت عنوان «بیمه نامه مسئولیت حرفه‌ای مدیران مراکز درمانی» می‌باشد. شرکت سهامی بیمه ایران در این رشته مبلغ ۱۱۶۴۸۴۰۰۰ ریال حق بیمه در سال ۱۳۷۸، مبلغ ۲۴۰۴۵۶۰۰۰ ریال در سال ۱۳۷۹ و مبلغ ۲۹۹۱۸۹۰۰۰ ریال در سال ۱۳۸۰ صادر کرده است و تفکیک آماری در سایر شرکت‌های بیمه در این رشته تهیه نشده است. پیش بینی می‌شود که کمتر از ۵ درصد از واحدهای ذکر شده تحت پوشش بیمه‌ای قرار دارند و ۹۵ درصد ظرفیت خالی وجود دارد.

مهندسان ناظر، طراح و محاسب ساختمانی در رابطه با قصور و اهمال غیر عمد مسئولیت دارند و آن دسته از مهندسانی که عضو سازمان‌های نظام مهندسی استان‌ها هستند حدود ۳۵۷۴۲ نفرند. مهندسان عضو در نظام مهندسی ساختمان استان تهران دارای پوشش بیمه مسئولیت حرفه‌ای در بخش مسئولیت‌های مدنی مرتبط با خسارت‌های بدنی تحت پوشش قرار گرفته‌اند و تنها حدود ۵ استان دیگر نیز از پوشش کامل (بدنی - مالی) بهره‌مندند.

علت عدم توسعه و گسترش این رشته بیمه‌ای نیز عدم تمایل مهندسان در قبول تعهد و مسئولیت‌های مدنی مترتب بر فعالیت شان، امتناع از پرداخت حق بیمه و عدم تصمیم‌گیری قاطع سازمان‌های نظام مهندسی ساختمان استان‌ها در الزام مهندسان در اخذ چنین پوششی است. بنابراین اکثریت قریب به اتفاق مهندسان سراسر کشور تحت پوشش بیمه مسئولیت حرفه‌ای قرار ندارند.

خوشبختانه تعامل و همکاری بیمه‌گران در تنظیم بیمه نامه‌های مترقی و از جمله بیمه‌های مسئولیت موجب فرهنگ سازی، مسئولیت پذیری و حتی اصلاح قوانین شده است که ارائه بیمه‌نامه برای جامعه مهندسان کشور به مدت بیش از یک سال از تاریخ صدور پروانه ساختمانی از جمله آنهاست. بدون شک فعالیت مراجع انتظامی

سازمان‌های ناظر و تعامل بیمه گر با سازمان‌های ذیربط، بستر مناسبی در رشد و اصلاحات بعدی قوانین به وجود می‌آورد.

برای شرکت‌های مهندسی مشاور، شرکت‌های بازرسی فنی کالا و خدمات، حسابرسان، وکلای دادگستری، کارگزاران بورس، ارزیاب‌ها (گمرکی و ...) نیز بیمه‌نامه‌ای عرضه نشده است و تنها به صورت موردی و خاص تعداد بسیار اندکی تحت پوشش بیمه‌ای قرار دارند. لذا طراحی و تدوین بیمه نامه توسط شرکت‌های بیمه برای این نوع مشاغل به دلیل ظرفیت‌های کاملاً خالی آن ضروری است.

شایان ذکر است که صنعت بیمه کشور برای زیر مجموعه خود، بیمه نامه مسئولیت حرفه‌ای کارگزاران رسمی بیمه و بیمه مسئولیت حرفه‌ای نمایندگان و شرکت‌های نمایندگی بیمه را عرضه می‌کند. در سال ۱۳۷۹ تعداد نثریات کشور بالغ بر ۱۲۰۷ مورد ثبت شده است که ۶۰ درصد آن متعلق به بخش خصوصی است، از این تعداد بر طبق تحقیقات و بررسی‌های صورت گرفته هیچ کدام تحت پوشش بیمه مسئولیت حرفه‌ای مدیران مطبوعات قرار ندارند در حالی که مسئولیت غیر عمد آنها در رابطه با شکایات و ادعاهای اشخاص می‌تواند تحت پوشش بیمه‌ای قرار گیرد.

۲. بیمه مسئولیت کارفرما در برابر کارکنان

وقوع حوادثی که در نتیجه عدم ایمنی محیط کار و بی احتیاطی کارفرما منجر به خسارت بدنی به کارگران شود منتج به مسئولیت مدنی کارفرما می‌شود که براساس قانون مسئولیت مدنی و قوانین کار و تأمین اجتماعی به غیر از مبلغ دیه متعلقه، تأمین اجتماعی نیز مطالباتی را علیه کارفرما طرح می‌کند (تبصره یک ماده ۶۶ قانون تأمین اجتماعی). این مطالبات معادل ۱۰ سال مستمری است که قرار است سازمان یاد شده به ورثه متوفی پرداخت کند.

این بیمه نامه تا حدودی جایگاه خود را بین کارفرمایان پیدا کرده است ولی لازم است که به تناسب رشد فرهنگ بیمه در این زمینه، اصلاحاتی در روش‌های اجرایی، محاسبات فنی و نحوه احراز مسئولیت در پرداخت خسارت‌ها صورت گیرد.

در سال ۱۳۷۹ تعداد ۷۷۰۳۰۲ مورد کارگاه دولتی و غیردولتی تحت پوشش تأمین اجتماعی بوده‌اند و از این طریق ۶۰۹۵۰۰۰ نفر کارگر مشمول بیمه قرار گرفته‌اند که اگر به این تعداد، کارگران آزاد و روزمزد و به خصوص کارگران شاغل در بخش ساخت و سازهای داخل شهری را نیز اضافه کنیم تعداد کارفرمایان و کارگران بیشتر از آمار یاد شده

خواهد بود. در این رشته بیمه‌ای نیز بیش از ۱۵ درصد بازار تحت پوشش قرار ندارند و بنابراین ۸۵ درصد ظرفیت‌های خالی وجود دارد.

۳. بیمه مسئولیت ناشی از محصول

تولیدکنندگان و فروشندگان کالاهای صنعتی، تجاری، محصولات و لوازم خانگی، مواد غذایی و ... در برابر خریداران محصولات و اشخاص ثالث مسئولیت مدنی دارند. بدین معنا که چنانچه در نتیجه عیب و نقص، عدم کارایی، کیفیت نامطلوب و عدم ایمنی محصولات تولید شده خسارت بدنی و مالی وارد شود تولیدکننده و فروشنده ملزم به جبران خسارت است. این مسئولیت‌ها به صورت عام در قانون مسئولیت مدنی، قانون مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوراکی و آشامیدنی و قانون نظام صنفی نیز قید شده است.

تعداد زیادی تولیدکننده انواع محصولات، فروشندگان عمده و خرده فروش‌ها در کشور فعالیت می‌کنند. بیمه نامه مسئولیت ناشی از محصول که بخشی از آن تحت عنوان «بیمه تضمین کیفیت محصول»، نیز عرضه می‌شود از نظر تعداد بسیار محدود ارائه شده است و بیش از ۹۵ درصد ظرفیت این رشته بیمه‌ای خالی است. تنها تعدادی از تولیدکنندگان عایق‌های رطوبتی، لوله‌های آب و فاضلاب، شرکت‌های توزیع کننده گاز مایع سیلندری، تولیدکنندگان سیستم‌های گازسوز خودرو و کپسول‌های اطفای حریق را صنعت بیمه تحت پوشش بیمه‌ای قرار داده است.

یکی از مشکلاتی که مانع از توسعه این رشته بیمه‌ای شده است «عدم الزام مؤسسه استاندارد برای اخذ پوشش بیمه نامه مسئولیت در رابطه با محصولات تولیدی در هنگام اخذ پروانه» است. از طرف دیگر استفاده ابزاری تولیدکنندگان و فروشندگان از بیمه نامه برای جنبه‌های تبلیغاتی و خریداری بیمه نامه برای فروش بیشتر و همچنین عدم ارائه رقم واقعی فروش محصولات نیز مانع از فرهنگ سازی مناسب برای این بیمه نامه در «حوزه تولید و فروش» شده است. بدیهی است که حجم محصولات وارداتی و فعالیت نمایندگان فروش آنها در کشور، بر تعداد بیمه‌گذاران این نوع بیمه نامه می‌افزاید.

۴. بیمه نامه‌های مسئولیت قراردادی

در این نوع بیمه‌نامه، بیمه‌گر مسئولیت مدنی بیمه‌گذار را براساس تعهدات و شرایط قراردادی که با دیگران منعقد کرده تحت پوشش بیمه‌ای قرار می‌دهد. این قرارداد ممکن است بارنامه‌ای باشد که بین متصدی حمل و نقل به عنوان بیمه‌گذار با صاحب کالا منعقد

شده و یا قراردادهایی مانند اجاره نامه در بیمه مسئولیت مستأجر در قبال مؤجر باشد. در بخش بیمه مسئولیت متصدیان حمل و نقل زمینی داخلی، حدود ۵۰ درصد متصدیانی که به حمل و نقل درون شهری و بین شهری می‌پردازند از پوشش بیمه‌ای مسئولیت استفاده می‌کنند. تعداد این شرکت‌های حمل و نقل در سال ۱۳۷۸ برابر ۳۱۳۲ مورد و تعداد بارنامه‌های صادره در همان سال ۱۵۵۱۲۹۴ مورد بوده است. البته مشکلات مربوط به تعریف عام و کلی قانون تجارت در خصوص مسئولیت‌های متصدیان حمل و نقل سبب شده است که شرایط بیمه نامه مسئولیت با شرایط بیمه نامه باربری تداخل کند. حق بیمه نازل دریافتی از متصدیان حمل و نقل، رقابت‌های کاذب و غیرحرفه‌ای شرکت‌های بیمه از یک سو و عدم پرداخت صحیح حق بیمه و بیمه انتخابی بارنامه‌ها توسط بنگاه‌های حمل و نقل زمینی داخلی از سوی دیگر، باعث شده است که این رشته بیمه‌ای ضریب خسارت نسبتاً بالایی داشته باشد. این ضریب در شرکت سهامی بیمه ایران در سال ۱۳۸۰ با احتساب خسارت‌های معوق ۶۴ درصد بوده است که در واقع با کسر هزینه‌های بیمه‌گری و کارمزد پرداختی به نمایندگان، بیمه‌گر نفعی نداشته است. در بخش متصدیان حمل و نقل هوایی، شرکت‌های خدمات حمل هوایی از پوشش‌های بیمه‌ای مناسبی بهره‌مند نیستند و گاهی اخذ بیمه نامه مسئولیت توسط آنها برای رفع تکلیف و ارائه به سازمان هواپیمایی کشوری به عنوان یکی از مدارک صدور پروانه فعالیت تلقی می‌گردد و استمرار و مداومتی ندارد.

شرکت راه‌آهن نیز می‌تواند مسئولیت خود را در قبال صاحبان کالا بیمه کند و این امر در بخش ترانزیت کالا اهمیت بین‌المللی پیدا می‌کند. هم‌چنین در زمینه بیمه مسئولیت متصدیان حمل و نقل دریایی تاکنون فعالیتی در صنعت بیمه صورت نگرفته است. از آنجا که صنعت حمل و نقل یکی از مهم‌ترین بخش‌ها در چرخه اقتصادی کشور است به نظر می‌رسد که نقش و جایگاه شرکت‌های بیمه در تکمیل ظرفیت‌های بیمه‌ای آن ضعیف بوده است. در سایر بیمه‌های مسئولیت قراردادی مانند بیمه مسئولیت مستأجر در قبال مؤجر نیز فعالیت چندانی در صنعت بیمه صورت نگرفته است.

۵. بیمه نامه‌های مسئولیت عمومی

در این بخش مسئولیت مدنی اشخاصی که فعالیت آنها در زمره بخش‌های حرفه‌ای، محصول، قراردادی و کارفرما قرار نمی‌گیرند و مقابل قوانین عمومی کشور به خصوص قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ و تعریف کلی ماده یک آن تحت پوشش قرار

می‌گیرند، مطرح می‌باشد. در این راستا می‌توان به بیمه مسئولیت مدیران سینماها، اماکن اقامتی مانند هتل‌ها، متل‌ها، مسافرخانه‌ها، اماکن، سالن‌ها و مجموعه‌های ورزشی و تفریحی، استراحتگاه‌های ساحلی، رستوران‌ها، شکارچیان و محیط بانان، تعمیرکاران، پارکینگ‌ها، شهربازی‌ها، اماکن تجاری و اداری، شرکت‌های نصب تابلوهای تبلیغاتی، سازمان‌های دولتی مانند شهرداری‌ها (در رابطه با مسئولیت در برابر شهروندان)، وزارت راه و ترابری (در رابطه با راه‌ها) و ... اشاره کرد که همگی در قالب این نوع بیمه‌نامه عرضه می‌شوند. از جمله بیمه‌نامه‌های مهمی که در این رشته می‌توان به صورت فراگیر ارائه کرد بیمه مسئولیت ناشی از اجرای عملیات ساختمانی است که مسئولیت پیمانکار و یا صاحب کار را در قبال همسایگان و اشخاص ثالث تحت پوشش قرار می‌دهد. تعداد ۱۴۵۸۵۳ مورد پروانه ساختمانی در سال ۱۳۷۹ صادر شده است و بررسی‌ها نشان می‌دهد که حتی برای ۵ درصد از این تعداد نیز بیمه‌نامه مسئولیت در برابر اشخاص ثالث خریداری نشده است. نوع دیگر بیمه‌نامه مسئولیت عمومی، بیمه‌نامه مسئولیت ناشی از آتش‌سوزی، انفجار و آبدیدگی است که چنانچه این بیمه‌نامه به همراه بیمه‌نامه آتش‌سوزی عرضه شود پورتفوی قابل ملاحظه‌ای را به خود اختصاص خواهد داد.

نتیجه‌گیری

با توجه به ظرفیت‌های خالی بازار بیمه‌های مسئولیت در کشور، فعالیت و سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه در این رشته ضروری است و صنعت بیمه کشور باید فعالیت خود را در دو حوزه داخلی و خارجی برنامه‌ریزی و تمهیدات لازم را اندیشه کند. لذا در این رابطه موارد زیر پیشنهاد می‌شود.

الف) اصلاح ساختار سازمانی در رشته بیمه‌های مسئولیت

در حال حاضر شرکت‌های بیمه در مدیریت بیمه‌های مهندسی و مسئولیت خود، سه نوع فعالیت عمده و مجزا یعنی: بیمه‌های مهندسی که یکی از رشته‌های بیمه‌اموال است، بیمه‌های طرح‌های مخصوص (دام، اعتباری و ...) و بیمه‌های مسئولیت را انجام می‌دهند. تداخل این رشته‌ها و تنوع هر کدام از آنها موجب شده است که سازماندهی، برنامه‌ریزی و انسجام لازم در بخش بیمه‌های مسئولیت وجود نداشته باشد. بنابراین فعالیت مستقل واحد فنی بیمه‌های مسئولیت زیر نظر مدیر فنی شرکت بیمه از ضرورت‌ها و اولویت‌های تصمیم‌گیری برای توسعه این رشته است.

ب) آموزش و تجهیز نیروی انسانی کارآمد و کیفی

با توجه به اهمیت سرمایه‌های انسانی در صنعت بیمه لازم است که نیروهای کارشناسی خلاق و نوآور در این رشته فرصت بهره‌گیری از آموزش‌های تخصصی لازم را در شرکت‌های بیمه خارجی داشته باشند. در این راستا مهم‌ترین نوع آموزش در زمینه نحوه ارزیابی ریسک و کاربردی کردن آن در کشور، با توجه به وجود تفاوت قابل ملاحظه قوانین و نظام ارزش در کشورهای دیگر با کشور ما، می‌باشد.

پ) تقویت بازاریابی و استفاده از روش‌های جدید بازاریابی

برای بسط و گسترش این بیمه‌ها لازم است که از روش‌های جدید بازاریابی استفاده شود و سیستم موجود بازاریابی در شرکت‌ها تقویت گردد. در این راستا موارد زیر می‌تواند کارگشا باشد:

- تبلیغات و اطلاع رسانی برای انواع رشته‌های بیمه مسئولیت.

- مذاکره و رایزنی با انجمن‌های صنفی و سازمان‌هایی که در خصوص انواع فعالیت‌های مرتبط با بیمه مسئولیت فعالیت می‌کنند.

- اصلاح شرایط بیمه نامه‌های معمول، شفافیت مفاد آن و تعریف روشنی از وظایف بیمه‌گذار به نحوی که حقوق بیمه‌گذاران در هنگام وقوع خسارت نادیده گرفته نشود و این امر موجب تبلیغات منفی برای این بیمه‌ها نشود.

- مطالعه بازار، اصلاح روش‌های صدور بیمه نامه و سرعت عمل در پرداخت خسارت

ت) سایر موارد

- استفاده از رایانه در صدور بیمه‌نامه و تجزیه و تحلیل و تهیه آمار تفکیکی برای هر ریسک

- تفکیک و جداسازی آمار بیمه‌های مسئولیت مدنی از بیمه‌های طرح‌های مخصوص و بیمه‌های اعتباری و متفرقه به نحوی که آمار خالص این رشته به دست آید.

- ضرورت پژوهش در خصوص نحوه ارزیابی ریسک در انواع رشته‌های بیمه‌های مسئولیت توسط شرکت‌های بیمه و اهمیت دادن به تولید بیمه نامه‌های جدید و کیفی در این رشته.

- قبول رای و نظریه هیئت‌های انتظامی سازمان‌های ناظر تخصصی برای احراز

مسئولیت‌های بیمه‌گذار به منظور تسریع در پرداخت خسارت و جلوگیری از اطاله دادرسی و تجمیع دعاوی در دادگاه‌ها.

- همکاری و ارتباط مستمر و مؤثر صنعت بیمه با کمیسیون‌های مجلس شورای اسلامی و

سازمان‌های ناظر و حرفه‌ای برای تنظیم شرح وظایف و مسئولیت‌های قانونی که وضع می‌شوند و در صورت ضرورت اجباری شدن برخی از بیمه‌نامه‌ها در قوانین مصوب. - همکاری با قوه قضاییه و بررسی و مطالعه رویه‌های قضایی و همچنین فعالیت و تلاش برای تأسیس دادگاه تخصصی در زمینه دعاوی بیمه‌ای.

منابع

۱. اداره طرح‌های مخصوص بیمه ایران (۱۳۸۱)، سوابق و مطالعات طرح‌های نوین بیمه‌ای.
۲. بیمه مسئولیت تولیدکنندگان کالا، نشریه استاندارد، (دی ۱۳۷۹).
۳. بیمه مرکزی ایران، مرکز تحقیقات بیمه‌ای (۱۳۷۹)، بررسی موانع بیمه مسئولیت مدنی
۴. بیمه مرکزی ایران، سالنامه آماری بیمه مرکزی ایران، (۱۳۷۵-۱۳۷۹).
۵. حیدری، محمد (۱۳۷۶)، بیمه‌های مسئولیت، بیمه ایران.
۶. سازمان مدیریت و برنامه ریزی - دفتر امور مشاوران و پیمانکاران، آمار (۱۳۸۱).
۷. سازمان نظام مهندسی ساختمان استان تهران (۱۳۸۱)، آمار مهندسين عضو.
۸. فصلنامه نظام دامپزشکی (زمستان ۱۳۸۰).
۹. قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹.
۱۰. مخمی، دردی محمد (۱۳۷۸)، تقسیم بندی بیمه‌های مسئولیت، بیمه ایران.
۱۱. مرکز آمار ایران (۱۳۷۹)، سالنامه آماری کشور.